

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 4Nc/4/2024
Identifikačné číslo spisu: 5624200710
Dátum vydania rozhodnutia: 06.05.2024
Meno a priezvisko: JUDr. Nora Halmová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2024:5624200710.3

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu T. X., narodeného XX. Q. XXXX, A.-L. O., L. XXX/X, toho času v Ústave na výkon väzby a ústave na výkon trestu odňatia slobody Žilina, zastúpeného advokátkou JUDr. Ivetou Rajtákovou, Košice, Štúrova 20, proti žalovanej P. F. X., narodenej XX. Z. XXXX, J., O. C. XXXX/XX, v konaní na ochranu osobnosti, o návrhu žalobcu na vylúčenie sudcov Krajského súdu v Žiline z prejednávania a rozhodovania sporu vedenom na Krajskom súde v Žiline pod sp. zn. 11NcC/2/2024, takto

rozhodol:

Sudcovia Krajského súdu v Žiline JUDr. Eva Malíková a JUDr. Roman Tichý nie sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania sporu vedenom na Krajskom súde v Košiciach pod sp. zn. 11NcC/2/2024.

Sudca Krajského súdu v Žiline JUDr. Vladimír Topoľančík je vylúčený z prejednávania a rozhodovania sporu vedeného na Krajskom súde v Žiline pod sp. zn. 11NcC/2/2024.

Odôvodnenie

1. Krajský súd v Žiline (ďalej aj „krajský súd“) v spore vedenom pod sp. zn. 11NcC/2/2024 predložil Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky spis na rozhodnutie o námietke zaujatosti vznesenej žalobcom T. X. proti všetkým sudcom krajského súdu. Z obsahu námietky vyplynulo, že sudcovia Krajského súdu v Žiline sú sudcami, u ktorých možno predpokladať bližšie kolegiálne vzťahy k sudcom zaradeným na okresných súdoch v rámci obvodu tohto krajského súdu, čiže dôvodom na vznesenie námietky zaujatosti voči všetkým sudcom Krajského súdu v Žiline je ich kolegiálny vzťah k žalovanej, ktorá je sudkyňou Okresného súdu Liptovský Mikuláš, pracovisko Ružomberok.

2. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) ako súd nadriadený Krajskému súdu v Žiline (§ 54 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok, ďalej ako „CSP“) sa pri posudzovaní námietky zaujatosti najskôr zaoberal otázkou, či sú splnené podmienky, za ktorých možno o tejto námietke zaujatosti konať, a dospel k záveru, že tieto podmienky splnené sú.

3. Následne najvyšší súd posudzoval opodstatnenosť tvrdenej zaujatosti členov senátu 11Co krajského súdu z hľadiska existencie dôvodov, pre ktoré je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci.

4. Podľa čl. 48 ods. 1 veta prvá Ústavného zákona č. 460/1992 Zb. z 1. septembra 1992 v znení neskorších predpisov (ďalej len „ústava“) nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi.

5. Podľa § 49 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. CSP, sudca je vylúčený z prejednávania a rozhodovania sporu, ak so zreteľom na jeho pomer k sporu, k stranám, ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní možno mať odôvodnené pochybnosti o jeho nezaujatosti.

6. Podľa § 49 ods. 3 CSP dôvodom na vylúčenie sudcu nie sú okolnosti, ktoré spočívajú v procesnom postupe sudcu a v jeho rozhodovacej činnosti.

7. Podľa § 52 ods. 1 CSP strana má právo z dôvodov uvedených v § 49 uplatniť námietku zaujatosti.

8. Podľa § 52 ods. 2 CSP v námietke zaujatosti musí byť okrem všeobecných náležitostí podania uvedené, proti komu smeruje, dôvod, pre ktorý má byť sudca vylúčený, kedy sa strana uplatňujúca si námietku o dôvode vylúčenia dozvedela a dôkazy na preukázanie svojho tvrdenia, ktorých povaha to pripúšťa, okrem tých, ktoré nemôže bez svojej viny pripojiť. Na podanie, ktoré nespĺňa náležitosti podľa prvej vety, súd neprihliada; v tomto prípade sa vec nadriadenému súdu nepredkladá. Ustanovenia o odstraňovaní väd podania sa nepoužívajú.

9. Účelom citovaného ustanovenia je prispieť k nestrannému prejednaniu sporu (veci), k nezaujatému prístupu k stranám (účastníkom), ich zástupcom a osobám zúčastneným na konaní; zámerom je tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Cieľu sledovanému uvedeným ustanovením zodpovedá aj právna úprava skutočností, ktoré sú z hľadiska vylúčenia sudcu považované za právne relevantné. Týmito skutočnosťami sú právne významné vzťahy sudcu, a to jeho vzťah:

a/ k sporu (veci), v rámci ktorého vzťahu by mal sudca svoj konkrétny záujem na určitom spôsobe skončenia konania a rozhodnutia sporu alebo konania,

b/ k stranám sporu (účastníkom konania), ktorý by bol založený na príbuzenskom alebo rýdzo osobnom (pozitívnom alebo negatívnom) pomere k nim,

c/ k zástupcom strán sporu (účastníkom konania), ktorý by bol založený na pomere vykazujúcom znaky vzťahu uvedeného pod b/, alebo d/ k osobám zúčastneným na konaní.

10. Citované zákonné ustanovenie predpokladá taký vzťah vlastného záujmu sudcu na prejednávanom spore (veci) alebo taký jeho osobný vzťah k stranám sporu (účastníkom konania), ich zástupcom, alebo osobám zúčastneným na konaní, ktorý by pri všetkej možnej snahe o správnosť rozhodnutia ovplyvnil jeho objektívny pohľad na spor a v konečnom dôsledku by mohol viesť k vydaniu nezákonného rozhodnutia.

11. Obsahom práva na prerokovanie sporu (veci) pred nestranným súdom nie je povinnosť súdu vyprerokovania a rozhodovania sporu (veci) pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prerokovanie sporu nestranným súdom je len povinnosť súdu prerokovať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia sporu (veci) pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (I. ÚS 73/97, I. ÚS 27/98, II. ÚS 121/03).

12. Sudcu možno vylúčiť z prejednávania a rozhodovania buď na základe oznámenia sudcu (§ 50 CSP) alebo na návrh strany (§ 52 CSP).

13. Rozhodnutie o vylúčení sudcu podľa § 49 až § 58 CSP predstavuje výnimku z ústavnej zásady, podľa ktorej nikto nesmie byť odňatý svojmu zákonnému sudcovi (čl. 38 Listiny základných práv a slobôd, čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky). Treba trvať na tom, že sudcu vylúčiť z prejednávania a rozhodovania pridelennej veci možno iba výnimočne, zákonom predpokladaným postupom a zo zákonom predpokladaných závažných dôvodov. V zásade platí, že v určitej právnej veci by mal rozhodovať nezávislý a nestranný sudca vecne a miestne príslušného súdu, určený rozvrhom práce príslušného súdu a tento tzv. zákonný sudca by sa už v ďalšom priebehu konania nemal meniť.

Zámer, umožňujúci prelomenie ústavnej zásady nezmeniteľnosti zákonného sudcu, spočíva v zmarení hroziaceho rizika, že by v spore mohol rozhodovať zaujatý a nie nestranný sudca.

14. Európsky súd pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a objektívneho charakteru. Tieto aspekty nestrannosti rozlíšil aj pri svojom rozhodovaní (pozri napríklad Piersack proti Belgicku). Subjektívna stránka nestrannosti sudcu sa týka jeho osobných prejavov vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu a k stranám sporu, prípadne k ich zástupcom. Pri subjektívnej nestrannosti sa vychádza z prezumpcie nestrannosti, až kým nie je preukázaný opak. Na preukázanie nedostatku subjektívnej nestrannosti vyžaduje judikatúra ESLP dôkaz o skutočnej zaujatosti (pozri napríklad Hauschildt proti Dánsku). Rozhodujúce nie je však (subjektívne) stanovisko sudcu, ale existencia objektívnych skutočností, so zreteľom na ktoré môžu vzniknúť pochybnosti o nestrannosti sudcu. Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Práve tu sa uplatňuje tzv. teória zdania nezaujatosti [porovnaj tézu, že spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná. Nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť (Delcourt proti Belgicku)]. Objektívny aspekt nestrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k prejednávánemu sporu, k stranám, ich zástupcom a osobám zúčastneným na konaní. Posúdenie nestrannosti sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, ale aj v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti, resp. nezaujatosti zákonného sudcu je, či obava strany sporu je objektívne oprávnená. Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade, či povaha a stupeň vzťahu sú také, že prezrádzajú nedostatok nestrannosti súdu (Pullar proti Spojenému kráľovstvu), teda či je tu relevantná obava z nedostatku nezaujatosti. Relevantnou je len taká obava z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno ale chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje z prejednávania a rozhodovania veci.

15. Je dôležité zohľadniť skutočnosť, že spoločenské vzťahy v najširšom slova zmysle sú vzťahmi vzájomného pôsobenia, kontaktu a interakcie medzi členmi spoločnosti; preto závažnosť, ktorá by založila pochybnosť o nezaujatosti zákonného sudcu (znamenala dôvod pre jeho vylúčenie z prerokovania a rozhodovania veci), môže aj pri zohľadnení tzv. teórie zdania uplatňovanej v judikatúre ESLP nastať iba v prípade, keď je celkom zjavné, že jeho vzťah k sporu, stranám, ich zástupcom či osobám zúčastneným na konaní, dosahuje taký charakter a intenzitu, že aj napriek zákonom ustanovenej povinnosti nebude môcť rozhodovať „sine ira et studio“, teda nezávisle a nestranne (porovnaj napr. I. ÚS 332/08). Rozhodovať nestranne nie je právom, výsadou či privilegiom sudcov. Ide o základnú povinnosť sudcov, o štrukturálny prvok súdneho systému.

16. Nezávislosť je najdôležitejšia stránka justície. Nezávislosť súdnej moci je prejavom jej funkčnosti. Nezávislosť súdnej moci je pojem s dvojitým významom, a to jednak nezávislosť súdov (inštitucionálna nezávislosť), jednak nezávislosť sudcov (individuálna nezávislosť). Nezávislosť sudcu treba vidieť ako jeho nezávislosť od zložiek politického systému, rovnako ale aj ako nezávislosť v rámci samotnej súdnej moci (celého súdneho systému), konkrétného súdu, na ktorom sudca pôsobí, nezávislosť vo vzťahu k vedeniu a kolektívu súdu.

17. Existencia oprávnených pochybností o nestrannosti sudcu závisí vždy od posúdenia konkrétnych okolností prípadu a podľa objektívneho kritéria sa musí rozhodnúť, či (úplne odhliadnuc od osobného správania sa sudcu) existujú preukázateľné skutočnosti, ktoré môžu spôsobiť vznik pochybnosti o nestrannosti sudcu (pozri Fey proti Rakúsku). Pri rozhodovaní, či je daný oprávnený dôvod na obavu, že konkrétny sudca nie je nestranný, je stanovisko osoby oprávnenej namietať zaujatosť dôležité, ale nie rozhodujúce, určujúce je to, či sa môže táto obava považovať za objektívne oprávnenú. Len nestranný súd totiž poskytuje stranám rovnaké príležitosti na uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok (II. ÚS 71/97).

18. Z judikatúry EŠLP a ústavného súdu možno vyvodiť, že subjektívne hľadisko sudcovskej nestrannosti sa musí podradiť prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti. Za objektívne však nemožno považovať to, ako sa nestrannosť sudcu len subjektívne niekomu javí, ale to, či reálne neexistujú okolnosti objektívnej povahy, ktoré by mohli viesť k legitímnym pochybnostiam o tom, či sudca určitým, nie nezaujatým vzťahom k sporu, k stranám, k ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní disponuje.

19. Z hľadiska posúdenia opodstatnenosti stranou sporu vznesenej námietky zaujatosti nie je preto rozhodujúci jej osobný subjektívny názor, domnienka alebo úvaha. Nemožno preto bez ďalšieho brať na zreteľ len samotné pochybnosti namietajúceho o objektívnom a nestrannom rozhodovaní sudcu, ale vždy treba posúdiť skutočnosti, ktoré viedli k tomu, že strana pochybuje o objektívnosti sudcu. Nadriadený súd môže vylúčiť namietaného sudcu z prejednávania a rozhodovania veci až vtedy, keď je evidentné, že vzťah sudcu nie je stranou len tvrdý, ale že skutočne existuje a svojou povahou a intenzitou vykazuje znaky relevantné v zmysle § 49 ods. 1 CSP.

20. Sudca je predstaviteľom súdnej moci. Pri výkone svojej funkcie je nezávislý a zákony a iné všeobecne záväzné právne predpisy je povinný vykladať podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia (čl. 144 Ústavy Slovenskej republiky, § 2 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediach a o zmene a doplnení niektorých zákonov). Obsah tohto práva a povinnosti je základným pilierom výkonu funkcie sudcu.

21. V danom prípade žalobca odôvodnil námietku zaujatosti tým, že sudcovia Krajského súdu v Žiline sú sudcami, u ktorých možno predpokladať bližšie kolegiálne vzťahy k sudcom zaradeným na okresných súdoch v rámci obvodu tohto krajského súdu, čiže dôvodom na vznesenie námietky zaujatosti voči všetkým sudcom Krajského súdu v Žiline je ich kolegiálny vzťah k žalovanej, ktorá je sudkyňou Okresného súdu Liptovský Mikuláš, pracovisko Ružomberok.

22. Najvyšší súd Slovenskej republiky z obsahu návrhu zistil, že žalobca v rámci preukázania svojich tvrdení odkázal na neurčité, nepodložené obavy a domnienky.

23. Z vyjadrení sudcov k námietke zaujatosti najvyšší súd zistil, že JUDr. Eva Malíková, predsedníčka senátu 11Co, sa vo veci necíti byť zaujatá, P. F. X. pozná iba ako sudkyňu Okresného súdu Ružomberok, nemá k nej žiaden bližší vzťah. Rovnako JUDr. Roman Tichý, člen senátu, 11Co vo svojom vyjadrení k námietke uviedol, že sa necíti byť zaujatý, P. F. X. pozná iba ako sudkyňu Okresného súdu Ružomberok, nemá k nej žiaden bližší vzťah.

24. Sudca JUDr. Vladimír Topoľančík, člen senátu 11Co uviedol, že v uvedenej veci sa cíti byť zaujatý pre pomer k strane sporu P. F. X., ktorú osobne pozná a kolegiálny vzťah časom prerástol do vzťahu priateľského a sú v osobnom kontakte.

25. Obava (pocit) z nedostatku nestrannosti sama o sebe nestačí na založenie dôvodných pochybností o nezaujatosti vzhľadom na právne (ústavné i zákonné) garancie nezávislosti sudcov a zákonné povinnosti sudcov konať vo veci bez predsudkov, nezávisle a nestranne. Relevantnou je len taká obava z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach, existenciu ktorých však žalobca nepreukázala. Objektívnu nestrannosť nemožno chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo i len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje z prejednávania a rozhodovania vecí.

26. Najvyšší súd zastáva názor, že v prípade predsedu senátu 11Co krajského súdu JUDr. Vladimíra Topoľančíka, ktorý uviedol, že sa pre pomer k strane sporu cíti byť zaujatý, že daná skutočnosť je relevantná z hľadiska § 49 ods. 1 CSP a preto ho z prejednávania a rozhodovania v danej veci vylúčil.

27. Čo sa týka JUDr. Evy Malíkovej, predsedníčky senátu a JUDr. Romana Tichého, člena senátu 11Co,

ktorí sa vyjadrili tak, že sa necítia byť zaujatí vo vzťahu k strane sporu, neexistuje dôvod pre ich vylúčenie z prejednávania a rozhodovania vecí. Z námietky žalobcu a ani z ďalšieho obsahu spisu neboli zistené žiadne okolnosti relevantné z hľadiska § 49 ods. 1 CSP, ktoré by boli objektívne spôsobilé spochybníť nezaujatosť uvedených sudcov. Rozhodol preto, že uvedení sudcovia z prejednávania a rozhodovania danej veci vylúčení nie sú.

28. V súvislosti s návrhom na vylúčenie ostatných sudcov Krajského súdu v Košiciach, najvyšší súd poukazuje na § 52 CSP. Vzhľadom na bližšie nekonkretizované námietky, resp. absenciu dôkazov sa na túto námietku neprihliada a v takom prípade sa vec nadriadenému súdu nepredkladá; najvyšší súd preto o námietke v tejto časti nerozhodoval.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.